

Araştırma / Original article

Suçta yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi

İlgın GÖKLER DANIŞMAN,¹ Esra BERBEROĞLU²

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı, suçta yönelmiş ergenler açısından risk etkenlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmak üzere, bu ergenlerin çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyleri ile adil dünya inançları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca suçta yönelen ergenler ile suçta yönelmemiş olan akranları arasında adil dünya inancı ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları puanları açısından farklılık olup olmadığı araştırılacaktır. **Yöntem:** Araştırmanın örnekleminde, İstanbul ili sınırları içindeki bir çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumunda kalmakta olan 15-18 yaşları arasındaki 200 erkek ergen yer almıştır. Veriler Sosyodemografik Bilgi Formu, Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği ile toplanmıştır. **Bulgular:** Araştırmada suçta yönelen ergenlerin Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Adil Dünya İnancı Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre, suçta yönelen ergenlerin örselenme yaşantılarının sıklığı arttıkça, adil dünyaya olan inançları azalmaktadır. Tutukevine ilk kez giren katılımcılar ile daha önce de tutukevine girmiş olan katılımcılar arasında genel adil dünya inancı puanları açısından anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Daha önce tutukevine girmiş olan ergenlerin genel adil dünya inançları daha düşüktür. İki grup arasında çocukluk dönemi örselenme yaşantıları toplam puanları, duygusal örselenme ve fiziksel örselenme puanları açısından da anlamlı farklılık saptanmıştır. Daha önce tutukevine girmiş olan ergenlerin çocukluk döneminde örselenme yaşantılarına maruz kalma oranı ilk kez girenlere göre daha yüksektir. Yapılan analizler, araştırmanın örneklemini oluşturan suçta yönelmiş erkek ergenlerin, suçta yönelmemiş olan ergenlerle karşılaştırıldığında çocukluk döneminde daha fazla örselenme yaşadıklarını ve adil dünya inançlarının daha zayıf olduğunu göstermektedir. **Tartışma:** Araştırmadan elde edilen sonuçların ergen suçluluğunun, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilişkilendirilerek anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bulgular, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, ergenlerin adil dünya inancını sarsan ve onları suç işlemeye yönelten olası bir risk etkeni olabileceğine işaret etmektedir. Bu öncül bulguların, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini daha iyi anlamayı sağlayacak araştırma desenlerinin kullanılacağı ileriki çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2016; 17(2):111-119)

Anahtar sözcükler: Ergen suçluluğu, çocuk ihmali ve istismarı, adil dünya inancı

Analysis of the relationship between the childhood experiences of abuse and just world belief in delinquent adolescents

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to investigate the relationship between the level of exposure to childhood abuse and belief in just world in delinquent adolescents and compare them with their non-delinquent peers. **Methods:** The

¹ Yrd. Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi Psikoloji Bölümü, İstanbul

² Uzm. Psk., Denizati Eğitim Kurumları, İstanbul

Yazışma Adresi / Correspondence address:

Yrd. Doç. Dr. İlgın GÖKLER DANIŞMAN, Bahçeşehir Üniversitesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

E-mail: i.gokler@gmail.com

Geliş tarihi: 19.01.2015, Kabul tarihi: 23.01.2015, doi: 10.5455/apd.177638

sample consists of 200 delinquent male adolescents between the ages of 15-18. A Sociodemographic Information Form, General and Personal Just World Belief Scale and Childhood Trauma Questionnaire were used to obtain data. **Results:** The analysis revealed a significant relationship between level of exposure to childhood abuse and just world belief in delinquent adolescents. When the level of exposure to childhood experiences of abuse increases, adolescents' belief in general and personal just world decreases. Belief in a just world in delinquent adolescents who have been previously incarcerated found to be weaker than that of adolescents who are in a detention center for the first time. Previously incarcerated adolescents also scored higher in terms of level exposure to childhood abuse. Comparison of the mean scores of the participants of the current study with that of non-delinquent participants in other studies revealed that delinquent adolescents have higher levels of exposure to childhood abuse and weaker belief in general just world than adolescents without any criminal record. **Discussion:** The results of the current study are expected to contribute to a better understanding of adolescent delinquency in relation to childhood history of abuse. The findings underline the role of childhood abuse as a potential risk factor that shatters the adolescents' belief in a just world and puts them in conflict with law. These preliminary findings should be supported by further research that explore the causal relationships between these variables. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2016; 17(2):111-119)

Keywords: juvenile delinquency, child abuse and neglect, belief in a just world

GİRİŞ

Antisosyal davranışlar ve suç işleme eğilimi ergenlik döneminde yaygın olarak görülen sorunlar arasındadır.¹ Çalışmalar, şiddet içeren suçların ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde artış gösterdiğini ve lise yıllarında doruk noktasına eriştiğini göstermektedir.² Birçok araştırmacının ergen suçluluğu ile ilgili ortak değerlendirmesi, suç işleyen ergenlerin daha çok kendilerini çevreleyen olumsuz koşullar nedeniyle 'suça itilmiş' ergenler olarak kabul edilmesi gerektiği yönündedir.³ Dolayısıyla çocuk ve ergen suçluluğu incelenirken, suça yönelten nedenlerin iyi anlaşılması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, ergen suçluluğu, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve adil dünya inancı ile ilişkisi bağlamında ele alınmaktadır.

İnsanlar, içinde yaşadıkları çevreye uyum sağlamak amacıyla, dünya ve kendileriyle ilgili güvenlik ve incinmezlik duygusu sağlayan bazı varsayımları rehber edinmektedirler.⁴ Bu varsayımlar aracılığıyla çevrelerindeki gelişmeleri tahmin edebilmekte ve bunları anlamlandırabilmektedirler. Dolayısıyla yaşanan olumsuzlukların üstesinden gelebilmek, hedef ve isteklerine ulaşabilmek amacıyla plan yapmak için bu temel varsayımları sürdürmeye gereksinim duymaktadırlar.⁵ Lerner, Adil Dünya İnancı Kuramı'nda bireylerin adil bir dünya inancına olan gereksiniminden söz etmektedir. Bu kurama göre, insanlar başlarına gelen durumları hak ettiklerine ve hak ettiklerini elde ettiklerine inanmaktadırlar. Bu şekilde dünyanın adaletli bir yer olduğu düşüncesini koruyarak, yaşadıkları çevreyi düzenli ve güvenli bir yer olarak algılamayı sürdürmektedirler.⁵ Hafer'e göre, adil dünya inancı, harcadıkları çabanın ve yaptıkları yatırımın kendilerine olumlu bir şekilde geri döneceği düşüncesini ortaya

çıkarak, bireyleri amaçları ve yaşama yönelik planları için çaba harcamaya özendirir.⁶ Adil dünya inancı yüksek olan bireyler, geleceğe daha güvenli ve olumlu bakmakta, hedeflerini gerçekleştirmek konusunda kendilerine daha çok güvenmektedirler.⁷

Yaşanan örseleyici deneyimler, adil dünyaya ilişkin bu temel varsayımları sarsmaktadır. Örseleyici olaya maruz kalan birey, dünyayla ve kendisiyle ilgili olumlu inançlarını sorgulamakta, yaşamda bir düzenin ve sürekliliğin olduğuna ilişkin inancını yitirmektedir.⁸ Bu inancın eksikliği, bireyin kuşkulu ve tedirgin olmasına ve kendisini savunmasız hissetmesine neden olmaktadır. Birey yaşamı ile ilgili tahminler yürütemediği ve geleceği öngöremediği için, çevreye uyumda sorunlar yaşamaktadır.⁵

Çocukluk çağında yaşanan örselenme, yineleyebilirliği, genellikle çocuğun en yakınında olan kişiler tarafından gerçekleştirilmesi ve çocuk üzerinde yaşamın ilerleyen yıllarına da taşınabilecek yoğun ve uzun süreli etkileri nedeniyle, tanımlanması ve tedavi edilmesi en zor örselenme türlerinden biridir.^{9,10} Örseleyici bir yaşam deneyimi olarak çocukluk döneminde yaşanan örselenme, bireyin adil ve güvenilir dünyaya olan inancını azaltmaktadır.^{11,12}

Literatürde, adil olmayan koşullarla karşılaşan bireylerin bu adaletsizliği içselleştirme eğiliminde oldukları¹³ ve yıkıcı davranışlar gösterdikleri bildirilmiştir.⁷ Dolayısıyla, çocukluk döneminde örselenme yaşantılarına maruz kalmanın, ergen suçluluğunu hazırlayan önemli bir etken olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, suça yönelmiş olan ergenler açısından risk etkenlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmak üzere, bu

ergenlerin çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyleri ile adil dünya inançları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca suça yönelen 15-18 yaşları arasındaki ergenlerle suça yönelmemiş olan akranları arasında kişisel adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları puanları açısından bir farklılık olup olmadığı araştırılacaktır.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmanın örnekleminde, 2010 yılında İstanbul ili sınırları içindeki bir çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumunda kalmakta olan 15-18

yaşları arasındaki 200 erkek ergen yer almıştır. Araştırmaya alınan ergenler amaca yönelik örnekleme yöntemiyle seçilmişlerdir. Örneklemin oluşturulmasında bazı kapsama ölçütleri göz önünde bulundurulmuştur: a) On beş-on sekiz yaşları arasında olmak; b) Okuryazar olmak; c) Yabancı uyruklu olmamak. Örnekleme ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Veri toplama araçları

Sosyodemografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından çalışmanın amacı göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Formda katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ve suç geçmişlerine yönelik sorular yer almaktadır.

Tablo 1. Örneklemin sosyodemografik özellikleri ve suç geçmişine ilişkin bilgiler

Sosyodemografik özellikler (s=200)	%	Suç geçmişine ilişkin özellikler (s=200)	%
Yaş dağılımı		Tutukevine giriş sayısı	
15 yaş	17	1	88
16 yaş	34	2 ve üzeri	12
17 yaş	47	Tutukevinde bulunma süresi	
18 yaş	2	1-6 ay	59
Eğitim düzeyi		6-12 ay	26
İlkokul terk	12	12 ay ve üzeri	15
İlkokul mezunu	12	Tutukevinden önce yaşadığı yer	
Ortaokul terk	26	Ev	96
Ortaokul mezun	29	Sokak	3
Lise terk	20	Kurum	1
Lise mezunu	1	Tutukevine girmeyi hak edip etmediği algısı	
Ailenin aylık toplam geliri		Hak etmedim	76
400 TL'den az	20	Hak ettim	24
400 - 800 TL	37	Suç işlemesine neden olan etkenlere ilişkin açıklaması	
800 - 1200 TL	22	Arkadaşlar	37
1200 - 1500 TL	5	Suç ben işlemedim	36
1500 TL'den fazla	6	Arkadaşlar ve ekonomik nedenler	5
Belirtilmemiş	10	Kan davası, namus	5
En uzun yaşanan yer		Ekonomik nedenler	4
Metropol	58	Aile	2
İl	15	Aile ve arkadaşlar	2
İlçe	16	Diğer	9
Köy	11		
Kardeş sayısı			
1-3	48		
4-6	30		
7 ve üzeri	20		
Belirtilmemiş	2		
Aile eğitim düzeyi		Baba	
Okuryazar değil	40	12	
Yalnız okuryazar	15	18	
İlkokul mezunu	30	45	
Ortaokul mezunu	10	16	
Lise mezunu	5	8	
Üniversite mezunu	-	1	
		Anne	
		40	
		15	
		30	
		10	
		5	
		-	

Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği: Dalbert tarafından iki ayrı form olarak geliştirilen Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği uygulamada bir arada kullanılmaktadır.¹⁴ Bireylerin dünyayı kişisel olarak ne kadar adil değerlendirdiğini ölçen Kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği yedi maddeden, bireylerin dünyayı genel anlamda ne kadar adil bir yer olarak algıladıklarını ölçen Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği altı maddeden oluşmuştur. Ölçeklerden alınan yüksek puan, düşük adil dünya inancına işaret etmektedir. Göregenli tarafından Türkçeye uyarlanmış olan ölçeklerin güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0.69 ve 0.85'tir.¹⁵

Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ): Özgün formu Bernstein ve arkadaşları tarafından 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik olarak geliştirilen ölçek, 40 maddeden oluşmakta ve her madde için beş yanıt seçeneği bulunmaktadır.¹⁶ Ölçeten alınan yüksek puan, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığına işaret etmektedir. Aslan ve Alparslan tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.96'dır ve 'duygusal kötüye kullanım ve ihmal', 'fiziksel kötüye kullanım' ve 'cinsel kötüye kullanım' olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır.¹⁷

İşlem

Araştırma verilerini toplamak üzere, T.C. Adalet Bakanlığı'ndan izin alındıktan sonra, çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumu ile iletişime geçilmiştir. Kurumda bulunan 475 ergenden araştırmaya alınma ölçütlerini karşılayan 218 ergen araştırmaya davet edilmiştir. Katılımcılar araştırmanın amacı ve yanıtların gizliliği ile ilgili sözel ve yazılı olarak bilgilendirilmiş ve onamları alınmıştır. Anket bataryaları katılımcılara 15-20 kişilik gruplar halinde, kurum içindeki dersliklerde uygulanmış ve yaklaşık 45-60 dakika sürmüştür. Anket formlarını katılımcıların kendi kendilerine okuyup yanıtlamaları sağlanmıştır. Verilerin

toplanması Ocak-Şubat 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Davet edilen tüm ergenler, araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Ancak ölçeklerin birçok maddesini boş bırakmış olan 18 katılımcının formları araştırmadan çıkarılmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada, örselenme yaşantılarına maruz kalma düzeyi düşük olan çocuklarla, yüksek olan çocukları birbirinden ayırt edebilmek amacıyla, bir kesme noktası saptamak üzere, ölçekten alınan toplam puana ilişkin ortalama ve standart sapma hesaplanmıştır. Buna göre ölçek toplam puan ortalaması 86.61 ± 30.55 'tir. Ortalamanın bir standart sapma üzerindeki puan olan 117 ayırt edici değer olarak kabul edilmiştir. Bu değer üzerindeki puanlar, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına maruz kalma düzeyinde kayda değer düzeyde bir yüksekliğe işaret etmektedir. Araştırmanın örnekleminde yer alan ergenlerin ($s=200$) bu ölçekten aldıkları puanlar incelendiğinde, ergenlerin %17.5'inin 117'nin üzerinde puan aldıkları görülmektedir. Duygusal örselenme alt ölçeği (46.12 ± 17.34), cinsel örselenme alt ölçeği (7.41 ± 3.72) ve fiziksel örselenme alt ölçeği (33.07 ± 13.20) için sırasıyla 63, 11 ve 46 ayırt edici değer olarak belirlenmiştir. Buna göre, ergenlerin %18.5'inin duygusal örselenme, %14'ünün cinsel örselenme, %19'unun fiziksel örselenme alt ölçeklerinden kesme noktasının üzerinde puan aldıkları görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, suça yönelen ergenlerin ÇÖYÖ'den aldıkları toplam puanlar ile Adil Dünya İnancı Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($r=0.53$; $p<0.01$). Buna göre, suça yönelen ergenlerin örselenme yaşantılarının sıklığı arttıkça, adil dünyaya olan inançları azalmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği puanları ile Adil Dünya İnancı Ölçeği puanları arasındaki ilişkiler

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1) Örselenme yaşantıları toplam puanı	0.95**	0.42**	0.94**	0.53**	0.45**	0.55**
(2) Duygusal örselenme yaşantıları puanı		0.24**	0.82**	0.52**	0.44**	0.54**
(3) Cinsel örselenme yaşantıları puanı			0.37**	0.12	0.05	0.17*
(4) Fiziksel örselenme yaşantıları puanı				0.52**	0.45**	0.52**
(5) Adil dünya inancı toplam puanı					0.94**	0.92**
(6) Kişisel adil dünya inancı puanı						0.74**
(7) Genel adil dünya inancı puanı						1.00

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

Tutukevine ilk kez giren katılımcılar ile daha önce de tutukevine girmiş olan katılımcılar arasında adil dünya inancı puanları ve çocukluk dönemi örselenme puanları açısından farklılık olup olmadığı, gruplardaki katılımcı sayılarının eşit olmaması nedeniyle Mann-Whitney U Testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, iki grup arasında Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği toplam puanı ve kişisel adil dünya puanları açısından bir farklılık bulunmazken; genel adil dünya inancı puanları açısından $p<0.05$ düzeyinde ($z=-2.42$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna göre, daha önce tutukevine girmiş olan ergenlerin genel adil dünya inançları daha düşüktür. İki grup arasında çocukluk dönemi örselenme yaşantıları toplam puanları, duygusal örselenme ve fiziksel örselenme puanları açısından da $p<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık saptanmıştır (sırasıyla $z=-2.75$, -2.45 , -2.66). Buna göre, daha önce tutukevine girmiş olan ergenlerin çocukluk döneminde örselenme yaşantılarına maruz kalma düzeyleri ilk kez girenlere göre daha yüksektir. İki grup arasında

cinsel örselenme puanları açısından farklılık bulunmamıştır (Tablo 3).

Bu araştırmanın örneklemini oluşturan suça yönelmiş ergenlerin, suça yönelmemiş ergenlerle karşılaştırılabilmesi amacıyla, araştırmanın iki temel değişkeninden elde edilen ortalamalar, daha önce aynı ölçekler kullanılarak yapılmış başka bazı çalışmalarda elde edilen ortalamalarla tek grup t-testi (one-sample t-test) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu amaçla: a) Katılımcıların çocukluk dönemi örselenme yaşantıları puan ortalaması, suça yönelmemiş 18-25 yaş arası erkeklerle,¹⁸ ve suça yönelmemiş kız-erkek üniversite öğrencileri ile yapılan¹⁷ iki ayrı araştırmada ÇÖYÖ'den elde edilen ortalama puanlarla; b) Kişisel ve genel adil dünya inancı puanlarının ortalaması ise, suça yönelmemiş erkek lise öğrencileri ile yapılmış bir çalışmada¹⁹ Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalara ilişkin analiz sonuçları Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 3. Tutukevine birden çok girmiş olan katılımcılarla ilk kez girenlerin Adil Dünya İnancı Ölçeği puanları ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği puanları açısından karşılaştırılması

Değişken	Grup	Sayı	Ortalama	Sıralar ort.	SS	u	p	z
Adil dünya inancı	Grup 1	24	41.83	117.83	11.09	1672.0	0.11	-1.62
	Grup 2	175		97.55				
Kişisel adil dünya inancı	Grup 1	24	23.15	110.50	6.48	1848.0	0.34	-0.95
	Grup 2	175		98.56				
Genel adil dünya inancı	Grup 1	24	18.68	126.65	5.40	1460.5	0.01*	-2.42
	Grup 2	175		96.35				
Örselenme yaşantıları	Grup 1	24	86.61	130.35	30.55	1672.0	0.01*	-2.75
	Grup 2	175		95.56				
Duygusal örselenme	Grup 1	24	46.12	127.00	17.34	1452.0	0.01*	-2.45
	Grup 2	175		96.30				
Fiziksel örselenme	Grup 1	24	33.07	129.29	13.20	1397.0	0.01*	-2.66
	Grup 2	175		95.89				
Cinsel örselenme	Grup 1	24	7.41	129.29	3.72	1697.5	0.10	-1.66
	Grup 2	175		95.89				

Grup 1: Daha önce tutukevine girmiş olanlar, Grup 2: Tutukevine ilk kez girenler, SS: Standart sapma, * $p<0.05$

Tablo 4. Araştırma örnekleminin Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği puan ortalamalarının başka çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılması

	Mevcut araştırma örneklemini (s=200)	18-25 yaşları arasındaki erkekler (s=308) ¹		Üniversite öğrencileri (s=744, 418 erkek, 326 kız) ²	
Değişken	Ort.±SS	Ort.±SS	t ^a	Ort.±SS	t ^b
Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları toplam puanları	86.61±30.54	70.83±21.15	7.23**	64.20±23.90	10.47**
Fiziksel örselenme puanları	33.07±13.20	24.59±8.88	8.65**		
Duygusal örselenme puanları	46.12±17.34	39.23±12.10	5.81**		
Cinsel örselenme puanları	7.41±3.71	7.01±3.26	1.56*		

¹ Aydın ve İşmen, 2003; ² Aslan ve Alparslan, 1999;^a Araştırma örnekleminin Aydın ve İşmen'in (2003) çalışmasındaki örneklem ile karşılaştırılması,^b Araştırma örnekleminin Aslan ve Alparslan'ın (1999) çalışmasındaki örneklem ile karşılaştırılması

* p<0.05, ** p<0.001

Tablo 5. Araştırma örnekleminin Kişisel Adil Dünya İnancı ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği puan ortalamalarının başka bir çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırılması

	Mevcut araştırma örneklemini (s=200)	Erkek lise öğrencileri (Giray, 2009; s=41)	
Değişken	Ort.±SS	Ort.±SS	t
Kişisel adil dünya inancı	23.15±6.48	23.51±3.47	-1.85
Genel adil dünya inancı	18.68±5.40	20.58±4.72	-6.07*

* p<0.001

Tablo 4'te görüldüğü gibi, bu araştırmanın örneklemini oluşturan suça yönelmiş erkek ergenlerin ÇÖYÖ'den aldıkları toplam puanların (86.61±30.54), suça yönelmemiş olan 18-25 yaş arası erkeklerin (s=308) aynı ölçekten aldıkları toplam puanlardan (70.83±21.15) anlamlı düzeyde daha yüksek (t=7.23, p<0.001) bulunmuştur. Araştırma örnekleminin ÇÖYÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları ortalamalar ile 18-25 yaşları arasındaki suça yönelmemiş erkeklerin aynı ölçeğin alt ölçeklerinden aldıkları ortalamalar da karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan suça yönelen erkek ergenlerin duygusal örselenme puanları (46.12±17.34), fiziksel örselenme puanları (33.07±13.20) ve cinsel örselenme puanlarının (7.41±3.71), suça yönelmemiş erkeklerin (s=308) duygusal (39.23±12.10) fiziksel (24.59±8.88) ve cinsel (7.01±3.26) puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek (sırasıyla t=5.81, p<0.001; t=8.65, p<0.001; t=1.56, p<0.05) bulunmuştur.

Suçta yönelen erkek ergenlerin ÇÖYÖ'den aldıkları toplam puanlar (86.61±30.54), suça yönel-

memiş kız ve erkek üniversite öğrencilerinin (s=744) aynı ölçekten aldıkları toplam puanlardan (64.20±23.90) da anlamlı düzeyde yüksektir (t=10.47; p<0.001).

Tablo 5'te görüldüğü gibi, bu araştırmanın örneklemini oluşturan ergenlerin genel adil dünya inancı puanlarının (18.68±5.40), suça yönelmemiş erkek lise öğrencilerinin (s=41) aynı ölçekten aldıkları puanlardan (20.58±4.72) anlamlı düzeyde daha düşük (t=-6.07, p<0.001) olduğu bulunmuştur. Kişisel adil dünya inancı puanları açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

TARTIŞMA

Araştırmalar, çocukluk döneminde maruz kalınan örselenme yaşantılarının, yaşamın ilerleyen dönemlerinde bireyin suça yönelmesine temel hazırladığını göstermektedir.^{20,21} Bu çalışmada yer alan suça yönelmiş ergenlerin önemli bir bölümünün de çocukluk döneminde örselenme yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu, bir çocukluk

çağı travması olarak örselenme yaşantıları ile suç ve şiddet içeren davranışlar arasındaki ilişkiye yönelik yeni araştırma sorularının ortaya koyulabilmesi açısından önemli ipuçları sağlamaktadır.

Literatürde, travma mağdurlarının, travmatik bir yaşantıya maruz kalmamış bireylere göre dünyaya ilişkin daha olumsuz varsayımlara sahip oldukları belirtilmiştir.²² Furnham ve Procter, yaşamda daha fazla adaletsizlikle karşı karşıya kalan bireylerin daha az adil dünya inancına sahip olacağını ileri sürmüştür.¹³ Bu çalışmada da, suça yönelen ergenlerin örselenme yaşantılarının sıklığı arttıkça, adil dünyaya olan inançlarının azaldığı saptanmıştır. Buradan hareketle, suça yönelen ergenlerin çocukluk döneminde örselenme yaşantılarına maruz kalmalarının ve buna ek olarak yargılanarak tutukevi sürecine girmelerinin, kendilerini yaşadıkları bu olayların mağduru olarak değerlendirmelerine ve dünyanın adaletinden kuşku duymalarına yol açmış olabileceği düşünülebilir. Bu bulguların, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini daha iyi anlamayı sağlayacak araştırma desenlerinin kullanılacağı ileriki çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Araştırma bulguları, daha önce tutukevine giren ergenlerin genel adil dünya inançlarının, tutukevine ilk kez giren ergenlere göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, tutukevine birden fazla giren ergenlerin, suç işlemeye bağlı olarak yaşadıkları süreçlerin ve tutukevi yaşantısına yeniden girmelerinin genel olarak dünyanın adaletinden kuşku duymalarına neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan, genel adil dünya inancı daha fazla sarsılmış olan ergenlerin, suça yönelmeye veya yineleyici biçimde suç işlemeye daha fazla eğilimli olacağı yorumu da yapılabilir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç, Otto ve Dalbert'in suç geçmişinin adil dünya inancına etkisinin olmadığını ortaya koyan araştırması ile örtüşmemektedir.⁷ Bu konuda yeni araştırmalara gereksinim vardır.

Araştırma bulgularına göre, daha önce tutukevine girmiş olan ergenler, ilk kez bu deneyimi yaşayanlara göre çocukluk döneminde daha fazla örselenmeye maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Tutukevine birden çok kez giren ergenlerin, suça daha fazla yönelmiş olan ergenler olduğu söylenebilir. Buradan hareketle, çocukluk döneminde örselenen ergenlerin, suça daha fazla yöneldikleri şeklinde bir yorum yapılabilir. Önceki araştırmalar da çocukluk döneminde maruz kalınan örselenme yaşantılarının ileriki dönemlerde suç davranışının ortaya çıkmasına

neden olan bir durum olabileceğini göstermektedir.^{20,21} Araştırmada tutukevine ilk kez giren ergenler ile daha önceden de girmiş olan ergenler arasında yalnız cinsel örselenme açısından bir farklılık saptanmamıştır. Örselenme yaşantıları ile ilgili literatür, cinsel yönden örselenen erkek çocukların, insanların kendileri hakkında olumsuz düşüneceği korkusu ve bununla ilgili olarak kime başvurabileceklerini bilememeleri gibi nedenlerden dolayı bu durumu bildirme konusunda çekince yaşadıklarını ortaya koymuştur.²³ Bu bilgiler, araştırmaya katılan ergenlerin cinsel örselenme yaşantılarını tam olarak açığa vurmamış olabileceklerini düşündürmektedir.

Yapılan analizler sonucunda suça yönelen erkek ergenlerin genel adil dünya inançlarının, suça yönelmeyen erkek lise öğrencilerinden daha düşük olduğunu göstermektedir. İki örneklem arasındaki farkın genel adil dünya inancı boyutunda ortaya çıkması, suça yönelen ergenlerin dünyayı genel olarak daha adaletsiz olarak değerlendirdikleri şeklinde açıklanabilir. Literatüre dayanarak, suça yönelmemiş lise öğrencilerinin diğer gruba göre sosyokültürel olarak daha iyi durumda olmaları, daha iyi yaşam standartlarına sahip olmaları nedeniyle dünyayı daha adil değerlendirdikleri söylenebilir.²⁴

Araştırma bulgularına göre, suça yönelen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, suça yönelmeyen ergenlere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırmacılar, suç ve şiddet davranışı gösteren bireylerin, çocukluklarında yüksek oranda örselenme yaşantılarına maruz kaldıkları bildirmiştir.²⁵ Örselenen çocuk, örseleyen kişiler ile özdeşleşmekte,²⁶ bu durumu benimseyen çocuk için şiddet kabul edilebilir bir davranış durumuna gelmektedir.²⁷ Örselenen çocuk ve ergen kendini korumak ve kurtulmak amacıyla evden ve aileden uzaklaşabilmekte, bu durum olumsuz çevre koşulları ile birleştiğinde suç içeren davranışlar ortaya çıkabilmektedir.²⁸ Araştırmacılar, çocukların ve ergenlerin bu şekilde örselenme döngüsünün, dolayısıyla suç döngüsünün bir parçası olduklarını vurgulamıştır.²⁹ Buna dayanarak örseleyici yaşantıların, ergenlerin suça yönelmesine temel hazırladığı düşünülebilir.

Suça yönelen çocuk-ergenlerin yaşam ve gelecek algısı ve bu algının şekillenmesinde etkili olan değişkenlerin anlaşılması, bunlara paralel olarak geliştirilecek uyumlandırma ve yeniden suça karışmayı önleme çalışmaları açısından önemlidir. Bu çalışma, bu ergenleri daha iyi anlayabilmek, yeniden suça karışma risklerini belirle-

yip bunları azaltabilmek, uygun uyumlandırma süreçleri geliştirebilmek için yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Bunun yanı sıra, suça yönelen ergenlerin çocukluk döneminde yaşadığı bir travma olarak örselenme yaşantılarının sıklığının, bu travmanın onlar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve bu durumla daha kolay başa çıkma yollarını sağlayacak yolların ortaya konması açısından katkı sağlayıcı bulgular ortaya koymaktadır.

Kendini değerlendirme türündeki ölçeklerle katılımcının öznel değerlendirmesini almanın yarattığı sınırlılık, bu araştırma için de geçerlidir. Araştırmada veri toplamak için kullanılan ölçeklerin, eğitim düzeyi düşük ergenler tarafından doldurulmasının ve anlaşılmasının zorluğundan kaynaklanan sınırlılıklar söz konusu olabilir. Bu

araştırmanın örneklemini oluşturan suça yönelen ergenler yalnız erkeklerden oluştuğu için, bulguların genellenmesinde cinsiyet bir sınırlılık yaratmaktadır. Bulgular, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, ergenlerin adil dünya inancını sarsan ve onları suç işlemeye yönelten olası bir risk etkeni olabileceğine işaret etmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulguların, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini daha iyi anlamayı sağlayacak araştırma desenlerinin kullanılacağı çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve suça eğilim arasındaki ilişkiye aracılık eden olası değişkenlerin ele alınacağı kavramsal modellerin test edilmesinin, ergen suçluluğu alanı açısından önemli doğurguları olacaktır.

Yazarların katkıları

I.G.D. ve **E.B.:** Konuyu bulma, literatür tarama, planlama, araştırmayı yürütme, istatistiksel değerlendirme, makale yazma.

KAYNAKLAR

- McMorris BJ, Hemphill SA, Toumbourou JW, Catalano RF, Patton GC. Prevalence of substance use and delinquent behavior in adolescents from Victoria, Australia and Washington State, United States. *Health Education and Behavior* 2007; 34:634-650.
- Steinberg L. *Ergenlik. F Çok (Çev.)*, Ankara: İmge Kitabevi, 2007.
- Zulliger H. *Suçlu Çocuklar ve Çocuk Mahkemeleri. K Fiipal (Çev.)*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2000.
- Bowlby J. *Attachment and Loss: 1. Attachment*. New York: Basic Books, 1969.
- Lerner M. *The Belief in a Just World: A Fundamental Delusion*. New York: Plenum Press, 1980.
- Hafer C. Investment in long-term goals and commitment to just means drive the need to believe in a just world. *Person Soc Psychol Bull* 2000; 26:1059-1073.
- Otto K, Dalbert C. Belief in a just world and its function for young prisoners. *J Res Personality* 2005; 39:559-573.
- Janoff-Bulman R, Berg M. Disillusionment and the creation of value: From traumatic loss to existential gains. J Harvey (Ed.), *Perspectives on Loss: A Sourcebook*, Washington, DC: Taylor & Francis, 1998, p.35-47.
- Terr LC. Childhood traumas: An outline and overview. *Am J Psychiatry* 1991; 148:10-21.
- Yılmaz G, İşiten N, Ertan Ü, Öner A. Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2003; 46:295-298.
- Calhoun LG, Cann A, Tedeschi RG, McMillan J. Traumatic events and generational differences in assumptions about a just world. *J Soc Psychol* 1998; 138:789-791.
- Schwartzberg SS, Janoff-Bulman R. Grief and the search for meaning: Exploring the assumptive worlds of bereaved college students. *J Soc Clin Psychol* 1991; 10:270-288.
- Furnham A, Procter E. Belief in a just world: Review and critique of the individual difference literature. *Br J Soc Psychol* 1989; 28:365-384.
- Dalbert C. The world is more just for me than generally: About the Personal Belief in a Just World Scale's validity. *Soc Justice Res* 1999; 12:79-98.
- Göregenli M. Şiddet, Kötü Muamele ve İşkenceye İlişkin Değerlendirmeler, Tutumlar ve Deneyimler: İşkencenin Önlenmesinde Hukukçuların Rolü Projesi Raporu. İzmir: İzmir Barosu Yayınları, 2003.
- Bernstein DP, Fink L, Handelsman L, Foote J, Lovejoy M, Wenzel K, et al. Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *Am J Psychiatry* 1994; 151:1132-1136.
- Aslan SH, Alparslan N. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi* 1999; 10:275-285.
- Aydın O, İşmen AE. 18-25 yaş grubu erkeklerde çocukluk çağı örselenme yaşantısının incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fak Eğitim Bil Der* 2003; 18:7-20.

19. Giray F. Suç İşlemiş ve İşlememiş Ergenlerin Adil Dünya İnancı ve Bağışlayıcılık Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
20. Kırımsoy E. Adalet Bakanlığı'nın gözetimi altında bulunan ergenler ile liseli ergenlerin algıladıkları duygusal istismarın ve benlik saygılarının karşılaştırılması olarak incelenmesi. 3. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Bakım, Gözetme ve Eğitim (22-25 Ekim 2003, Ankara), Bildiriler Kitabı, 2005, s.369-398, Ankara.
21. Widom CS. The cycle of violence. *Science* 1989; 244:160-166
22. Janoff-Bulman R. Assumptive worlds and the stress of traumatic events: Applications of the schema construct. *Soc Cognition* 1989; 7:113-136.
23. Finkelhor D. Sex abuse and sexual health in children: Current dilemmas for the pediatrician. *Schweiz Med Wochenschr* 1999; 124:2320-2330.
24. Hunt MO. Status, religion, and the "belief in a just world": Comparing African Americans, Latinos, and Whites. *Soc Sci Q* 2000; 81:325-343.
25. Lewis D, Mallouh C, Webb V. *Child Abuse, Delinquency and Violent Criminality*. New York: Cambridge University Press, 1989.
26. Frankel J. Exploring Ferenczi's concept of identification with the aggressor: Its role in trauma, everyday life, and the therapeutic relationship. *Psychoanal Dialogues* 2002; 12:101-139.
27. Polat O. Çocuk psikiyatrisi bakış açısından çocuk istismarı ve ihmali. A Arman (Ed.), *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-2: Önleme ve Rehabilitasyon*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007, s.139-150.
28. İçli T. *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2001.
29. Cankurtaran-Öntaş Ö, Baykara-Acar Y. Türkiye'de çocuk suçluluğu olgusu. S Uluğtekin, D Kucur, E Kırımsoy, Y Çavdar, N Yemiş (Eds.), *Gözetim Mekanizması Destek Hizmetleri: Ankara İli Pilot Projesi*. Ankara: Dayanışma Derneği Yayınları, 2005, s.93-109.